

Ситник Н. І.
канд. біол.наук, доцент;
Тарумов В. О.
магістрант
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Значна динаміка економічних процесів, що супроводжується ускладненням економічних взаємозв'язків між підприємствами, коливаннями в сфері та видах їх діяльності, змінами попиту і цін на продукцію, ослабленням соціальної спрямованості і регуляторного впливу держави є основними рисами сучасної економіки України. Зростання невизначеності і ризику при одночасному зростанні потреб у підвищенні конкурентоспроможності та ефективності діяльності роблять актуальними питання інноваційних перетворень.

Конкурентоспроможність - це одна з найважливіших категорій ринкової економіки і характеризується можливістю та ефективністю адаптації суб'єкта господарювання умовам навколишнього середовища. Необхідно враховувати, що конкурентоспроможність визначається як здатність протистояти конкуренції з аналогічними об'єктами, тобто здатність певного об'єкта або суб'єкта перевершити конкурентів у заданих умовах. На думку Р. Фатхутдінова «конкурентоспроможна система являє собою методологічне забезпечення конкурентоспроможності для кожного об'єкта» [1, с. 201-202].

Хоча проблематика конкурентоспроможності знаходиться у фокусі уваги науковців та практиків, можливості інвестиційно-інноваційного забезпечення конкурентоспроможності та ефективності компаній в плані підтримки інновацій вимагають подальшого дослідження. Цей напрямок досліджень в рамках підтримки інновацій створює принципово нові вимоги до інноваційної політики компанії.

Нинішні умови економічного розвитку диктують необхідність застосування нових підходів в управлінні бізнесом, які дозволять швидше адаптуватися до реалій мінливого бізнес-середовища. Ці зміни відображають нову роль забезпечення інновацій як в управлінні компанією, так і в розробці заходів по досягненню її конкурентоспроможності та ефективності.

Статистичні дані свідчать про не стабільність інноваційної активності підприємств в Україні. Протягом 2010 по 2014 рр. відбулося невелике зростання інноваційної активності, яке після різкого падіння у 2014-2015 рр відновилося в останні два роки. Національні компанії поки що не схильні використовувати інноваційний розвиток для забезпечення власної конкурентоспроможності. Наразі в Україні спостерігається спад інноваційної активності підприємств. У 2018 р. тільки 950 вітчизняних компаній брали участь у створенні та використанні інноваційних технологій та прав інтелектуальної власності в порівнянні з 1609 компаніями в 2014 році. Інноваційна активність українських підприємств за п'ять останніх років не перевищила 7,1%, тоді як в країнах великої сімки число компаній, які впроваджують інновації, становить 70-80%[2].

Серед факторів, які негативно впливають на рівень розроблення і впровадження бізнес-інновацій, вирізняються такі [3, с. 3]:

- нестача фінансових ресурсів та інформації про впровадження нових технологій;
- низький рівень попиту на інноваційні продукти;
- небажання і слабка сприйнятливність компаній до інновацій;
- низький рівень інноваційного потенціалу підприємств;
- нестача кваліфікованих кадрів;
- труднощі угруповання, співпраці та інтеграції з іншими компаніями;
- слаборозвинений інститут державно-приватного партнерства та ін.

Інновації національних компаній найчастіше спостерігаються в заміні застарілих основних фондів, а розробка і впровадження інноваційних продуктів ігнорується, впливає негативно на заповнення внутрішнього та зовнішнього ринку новими брендами національних продуктів і робить неможливо досягти стабільних конкурентоспроможних позицій в довгостроковій перспективі.

Зниження інноваційної активності в основному пов'язано з впливом зовнішніх факторів, таких як нестабільність економіки країни, низька купівельна спроможність споживачів, скорочення числа національних компаній-виробників, що призводить до скорочення виробництва. Як вважають іноземні експерти, є чотири основні чинники, що призводять до низького забезпечення інноваційної активності національних компаній [4]:

- домінуюча частина традиційних галузей (металургія, вугілля, енергетика, базова хімія), які не є науково інтенсивними і не створюють попит на НДДКР;

- висока інфляція, коливання обмінного курсу та високі процентні ставки, які не створюють сприятливого інвестиційного клімату для НДДКР;
- існуючі інструменти підтримки інновацій (інвестиційні фонди, технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій і т. д.) мають обмежені фінансові можливості і не мають кваліфікованих менеджерів;
- для банків більш привабливим є кредитування інших видів комерційної діяльності (торгівля, будівництво, операції з нерухомістю), немає стимулів для підтримки НДДКР.

В умовах глобалізації факторами підвищення конкурентоспроможності підприємства виступають:

- визначення власної інноваційної політики, яка встановлює можливість підприємства конкурувати на внутрішньому та на зовнішньому ринках;
- персонал високої кваліфікації, що відповідає вимогам міжнародного ринку праці;
- створення системи управління якістю на підприємстві;
- вдосконалення продукції, орієнтованої на внутрішній ринок, та інтенсифікація експортно-орієнтованої діяльності.

Для вирішення проблем, які пов'язані із забезпеченням інноваційної активності національних компаній, необхідно розробити заходи макро- та мікрорівня.

На макрорівні рішення, які стимулюють інноваційну активність, включають:

- посилення податкових, митних, фінансових преференцій для покращення інвестиційного клімату в країні,
- надання інвесторам державних гарантій,
- демократизації інвестиційної діяльності,
- розвиток фондових ринків,
- створення прошарку дрібних приватних інвесторів,
- розвиток інвестиційно-привабливого бізнес-середовища.

На мікрорівні рішення, які стимулюють інноваційну активність, включають:

- розроблення загальної стратегії впровадження інновацій,
- стимулювання НДДКР,
- організаційне та фінансове забезпечення інноваційних проектів,
- розвиток інноваційного потенціалу підприємства,
- впровадження систем управління знаннями,
- впровадження інноваційної корпоративної культури та ін.

Розглянувши питання щодо інноваційного забезпечення конкурентоспроможності національних підприємств, можна зробити висновок, що інноваційний розвиток є безальтернативним для підприємств, які взяли курс на підвищення власної конкурентоспроможності та ефективності діяльності.

Інноваційне забезпечення конкурентоспроможності вимагає використання комплексного підходу, що, зокрема, враховує складність економічного середовища функціонування підприємства на зовнішніх та внутрішніх ринках, організаційні та фінансові можливості підприємства щодо розвитку інноваційної діяльності та передбачає розроблення конкурентної стратегії відповідно до поставлених довгострокових цілей.

Література:

1. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации: навч. пос. Москва: «Эксмо», 2005. С. 201-202.
2. Державна служба статистики України-наукова та інноваційна діяльність України: статистичний збірник, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_nauka_2018.pdf (дата звернення 21.03.2020)
3. Трефилова И.Н. Развитие потенциала малого предпринимательства в условиях модернизации хозяйственной системы: автореф. канд. екон. наук. СПб: 2012. 3 с.
4. EUROPE 2020 TARGETS: RESEARCH AND DEVELOPMENT. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/15_research_development.pdf (Accessed 20 March 2020)